

Prisimenu Kazį Inčiūrą

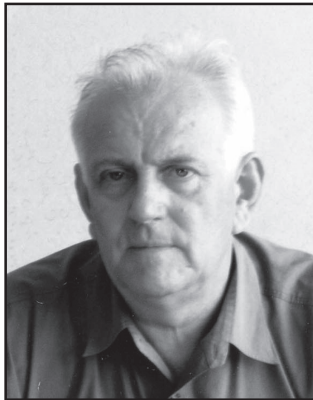
Arūnas Flikaitis

Vilniaus persiuntimo kalėjimo (Slušų rūmuose Kosciuškos 10) 37-os kameros politiniai kaliniai ruošėsi įprastinei vakaro maldai, kai į kamerą įėjo inteligentiškos išvaizdos vidutinio amžiaus vyras. Pasilabino ir sustingusia šypsena laukė kameros "vaiduoklių" reakcijos. Į jį žiūrėjo per 70 pageltusiais vaidais kalinių. Neilgai trukusią tylą nutraukė kameros siela - diskusijų ir teminių vakarų organizatorius, mokytojas Tomas Glodas: „Kazys Inčiūra“. „Anas pats“ - pasigirdo atsakymas. Visi sujudo ruošti garbiam svečiui vietą toliau nuo parašos. Jis buvo įkurdintas ant narų; toks dėmesys - didžiausios pagarbos ženklas, nes buvo labai ankšta (vienam teko mažiau nei pusė kvadratinio metro). Gulintys po narais ant grindų iki durų ir parašos apsiversti galėjo tik pagal komandą. Čiužinių, žinoma, jokių nebuvo.

Kameros gyvenimas pasipildė literatūriniais vakarais. Jei ligi šiol vyravo įvairios tematikos diskusijos, tai dabar prasidėjo literatūriniai skaitymai. Vyresnio amžiaus žmonės prisiminė Inčiūrą kaip radiofono skaitytoją, diktorių bei aktorių, suvaidinusį ne vieną pagrindinį vaidmenį dramos (vėliau - akademiniame) teatre. Vakaraus jis deklamuodavo savo eiles iš „Baltųjų raitelių“, „Mylinčių moterų“, mintinai skaitydavo savo apsakymus „Trys talismanai“, „Trejos devynerios“, „Beržai prie sodo“ ir kitus. Skaitydavo vaizdžiai, labai įtaigiai. Kameroje įsivyravdavo mirtina tyla. Į literatūrinius skaitymus įsijungdavom ir mes: Tomas Glodas, Antanas Barčas, Juknevičius ir kiti, kurių vardai jau ištirpo atmintyje.

Persiuntimo kalėjime politiniai kaliniai ilgai neužsibūdavo. 1952 m. vasario 16 d. nuo pat ryto ruošėmės iškilmei, norėjome, kad šio vakaro programa būtų išskirtinė, šventinė. Mūsų vakaro planus ir pasiruošimą šventei nutraukė į kamerą įjęs korpusinis su liūdna žinia. Jis perskaitė kalinių sąrašą, kuriems liepė susiruošti su daiktais į etapą. Į etapą pateko šviesiausi inteligentai, tarp jų - Kazys Inčiūra. Dvasinio pakylėjimo vakarai baigėsi.

Kazys Inčiūra 37 kameroj pieštuko šerdele ant skiautelių popieriaus (bet kokios rašymo priemonės buvo uždraustos) parašė pirmuosius įkalinimo eilėraščius. Man ir Antanui Valašiniui pasisekė išsaugoti mums skirtas eiles, o šias eilutes išsaugojau sudžiovinęs duonos gabalėlyje.

Artūrai

*Kai laisvoj Tėvynėj grūdas
Laisvas atsibus
Ir kai Nemunas pabudęs
Nusimes ledus,*

*Kai, žydrynėn pasikėlęs,
Su aušros daina
Sveikins dangų vyturėlis, -
Atsimink mane.*

*Atsiminki, kai kalėjom
Šiaurės pusnyse,
Gimtą žemę kaip mylėjom
Širdimi visa.*

K. 1952 02 05

Vėliau, jau grįžus į Lietuvą, su K. Inčiūra teko bendrauti. Jis daug pasakojo apie gyvenimą Tavdos lageryje, kur parašė geriausias eiles, psalmes ir poetas („Tėviškės riešutai“, atkūrė „Akmenys verkia“). Apie lagerinę kūrybą tais laikais jis kalbėti nemėgo, daugiau apie ją sužinojau iš aktoriaus Antano Barčo ir Stasio Mačiulio.

Lietuva Inčiūrą pasitiko nesvetingai; gyventi nebuvo iš ko, gyveno iš giminių paramos. Pradžioje jo kūryba nebuvo spausdinama, už dainų vertimus gaudavo grašius. Po kelerių metų pasirodė knygelė „Prie Kauno marių“, o vėliau ypač didelio susidomėjimo ir pasisekimo susilaukė „Žemaitė“, kurią pastatė Kauno

Kazys Inčiūra

Lietuvos TSR Teatro Draugija
AKTORIŲ NAMAI

Kazio Inčiūros
60-ties metų amžiaus
jubiliejinio-kūrybinio vakaro
PROGRAMA

1966 m.